

UNIVERSITETET I BERGEN

KANDIDAT

154

PRØVE

JUS345 0 Strafferett

Emnekode	JUS345
Vurderingsform	Skriftlig eksamen
Starttid	07.11.2025 08:00
Sluttid	07.11.2025 14:00
Sensurfrist	--
PDF opprettet	22.04.2026 07:28

Seksjon 1

Oppgave	Tittel	Oppgavetype
i	Forside	Informasjon eller ressurser
1	Eksamen	Langsvar

1 Eksamen

Oppgaven inneholder to deler. Begge delene skal besvares.

Del 1. Denne delen teller 3/4.

Anne Knutsdotter og Martha Churchridge driver massasjestudioet «Anne og Marthas massasje» der de tilbyr klassisk massasje og aromaterapi-massasje. De vet godt at massasjestudioet tidligere har hatt et litt frynsete rykte og nesten ukentlig kommer det kunder innom som hinner til at de ønsker å kjøpe andre tjenester enn massasje. De aller fleste gangene sier de nei, men det har likevel hendt at Anne av og til har strukket seg litt lenger for noen av de faste kundene, i alle fall når det har vært lite penger på konto.

Mandag 27. oktober 2025 var det bare Anne som var på jobb, da det kom det en ung mann som hun ikke hadde sett før, inn døra. Han var den første, og foreløpig eneste, kunden den dagen. Etter at han stotrende hadde spurt hva Anne anbefalte, hadde han betalt for en halvtime med aromaterapi-massasje. Anne registrerte navnet hans, Lazar Holmov, i systemet for timebestilling, før hun ba ham gå inn på massasjerommet og gjøre seg klar. Lazar hang fra seg jakka på stumtjeneren ved inngangen og gikk inn på massasjerommet.

Før Anne rakk å finne frem de riktige oljene for massasjen, kom fire uniformskledde polititjenestepersoner stormende inn i studioet. En av dem hadde med en stor hund som var ivrig på å snuse rundt. En av politikvinnene forklarte Anne at hun var siktet for oppbevaring av narkotika og at de var fullt klar over hva slags business hun drev med i studioet. Politikvinnen røsket opp døra til massasjerommet og så den unge gutten holde på å ta av seg t-skjorta. Han hadde fortsatt på seg dongeribukse og joggesko. Politikvinnen ba ham få på seg klærne og gå ut av rommet. Både Anne og den unge gutten ble tatt med inn til politistasjonen der de ble avhørt hver for seg.

Politiet hadde hatt massasjestudioet under oppsikt i en periode, av flere grunner. De hadde lenge hatt mistanke om at det foregikk salg av seksuelle tjenester der. Politiet mistenkte nå Holmov for kjøp av slike tjenester, og ba ham åpne mobiltelefonen sin slik at de kunne undersøke denne. Politiet fant raskt en samtale mellom Lazar, med brukernavnet Lzar, og brukeren «Donkaas». Samtaleloggen på serveren «SymCord» viste at de fredag 24. oktober 2025 kl. 23:55 hadde følgende samtale:

Donkaas: Bro, if you wanna get laid, the safest thing to do is go to one of these shady massage places, they're everywhere!

Lzar: I'm not sure, it's hard to know if it's just regular places or if it offers something more, if you know what I mean

Donkaas: I know one in Bergen, my mate's brother went to a place called Anne and Marthas. He said the girl working there was a real hottie! I think it only cost about 1000 of that money you have – he said it wasn't expensive at all

Lzar: That's actually close to where I live...

Donkaas: He has been going on and on about it so much that I plan to stop by if I ever come to Norway

Lzar: I have to think about it... It would have been much easier if the girls could just come to me... Paying for it is not even legal in Norway...

Donkaas: Come on, man! Who cares? There's nothing to worry about! 1000 bucks and your day will be 1000 times better! Do it tomorrow and let me know afterwards how it was!

Politiet fant raskt ut at brukeren «Donkaas» på «SymCord» brukes av Pieter van Aasdonk, en 23 år gammel nederlandsk statsborger bosatt i Amsterdam, der meldingene var blitt sendt fra.

Lazar Holmov forklarte til politiet at han og Donkaas hadde kjent hverandre i fem-seks år og at de jevnlig gamer sammen på nettet. Det stemte at Donkaas hadde anbefalt ham å kjøpe sex hos Anne og Marthas massasje, og at han i noen dager hadde tenkt på om han skulle gjøre det. Han innrømmet at han hadde bestemt seg for å gjøre det, og at han også hadde kjøpt med kondomer, i tilfelle det var sånn at han trengte det. Men så hadde han syntes det var så flaut å spørre om, så han ventet derfor for å se om massøren tilbød noen ekstratjenester under massasjen. Hvis hun ikke gjorde det, planla han å spørre om det selv når massasjen nærmet seg slutten.

I avhøret av Anne fikk hun opplyst at politiet hadde funnet en bag i massasjestudioet, som politihunden markerte på som narkotika. I bagen hadde de funnet 15 større plastposer med et hvitt pulver i. Politibetjente som foretok avhøret fortalte at politiet hadde hatt en luksusbåt som lå til kai i Vågen uka før, under oppsikt. De hadde observert flere personer komme innom båten en kort tur, enkelte med sekk eller bag på ryggen, og at denne bagen en uke tidligere var blitt fraktet til massasjestudioet som de allerede hadde holdt under oppsikt. Posene i bagen var helt like posene politiet allerede hadde tatt beslag i, og som de visste kom fra den samme båten. Disse posene hadde inneholdt kokain med en renhet på 50 %. Politiet var derfor sikre på at det var kokain av samme renhetsgrad også i denne bagen, noe det også viste seg være. Posene i bagen var så langt veid til 7,5 kg. samlet. Politibetjente ga Anne beskjed om at oppbevaring av en så stor mengde kokain klart kvalifiserte til brudd på straffeloven § 232 andre ledd.

Anne forklarte i avhøret at det var kompisen hennes, Olafur Völlur, som hadde satt igjen bagen sin i massasjestudioet. Han hadde brått måttet reise tilbake til Island, og trengte å få levert noe til en kompis. Anne skulle få 15 000 kroner bare for å ha bagen der stående til den ble hentet. Anne hadde lurt på hvorfor han måtte reise så brått, ettersom han nettopp hadde fått seg ny jobb som stillasbygger i Bergen og hun trodde at han trivdes godt der. Men Olafur hadde bare mumlet noe om at ting hadde skjedd, og at Anne ikke trengte å vite alt her i verden.

Anne innrømmet likevel i avhøret at hun visste at Olafur tidligere hadde vært i trøbbel på grunn av politiet, «på grunn av noen hasjgreier» og at hun hadde tenkt at det kunne være hasj i bagen. Men det hadde ikke slått henne at det kunne være noe annet enn hasj. Hun hadde kjent at bagen veide en del da hun flyttet den, kanskje nesten 8 kg., men hun hadde tenkt at det jo ikke var så mye egentlig med tanke på at «alle røyker hasj om dagen». Hun hadde ganske lite penger for tiden, og hadde tenkt at om det så skulle være hasj, så fikk det så være det. Som hun sa det: «Det er ikke min jobb å dømme over andres handlinger.»

Etter avhørene ble Lazar sluppet fri, tynkledd uten jakka som hang igjen hos Anne og Marthas massasje. Skamfull over hendelsene sendte Lazar samme kveld en e-post til massasjestudioet: «Jeg kommer og henter jakka etter hvert». Etter det tok det en uke før Lazar tok mot til seg og gikk for å hente den. Der var det nå Martha som var på jobb. Hun kunne fortelle at hun hadde tatt med seg jakka hjem for å legge den ut for salg på Finn, noe hun hadde gjort dagen etter narkotikarazziaen. Jakka ble solgt for 4000 kr. Ettersom Anne satt i varetekt og ikke hjalp til med driften av studioet, trengte hun alle pengene hun kunne få. Dessuten hadde Lazar bare seg selv å takke for at jakka hadde blitt solgt.

Dagen etter gikk Lazar tilbake til politistasjonen, denne gangen for å anmelde den borttatte jakka. Vakta som tok imot anmeldelsen var usikker på om det var riktig å anmelde dette som et tyveri eller et underslag.

Du er nytilsatt politifullmektig i Vest politidistrikt. For det videre arbeidet med saken er det viktig å avklare hvilke straffbare handlinger det er tale om, basert på informasjonen politiet har i saken så langt. På morgenmøtet 7. november 2025 kl. 09.00 får du derfor i oppdrag å utarbeide et notat der du vurderer følgende spørsmål:

1. Er det grunnlag for å straffe Lazar Holmov for forsøk på kjøp av seksuelle tjenester etter straffeloven § 316, jf. § 16?
2. Er det grunnlag for å straffe Pieter van Aasdonk for forsøk på medvirkning til kjøp av seksuelle tjenester etter straffeloven § 316, jf. § 15, jf. § 16?
3. Er det grunnlag for å straffe Anne Knutsdotter for grov narkotikaovertrødelse for oppbevaring av en «meget betydelig mengde» narkotika, etter straffeloven § 232 andre ledd første punktum, jf. § 231?
4. Er det grunnlag for å straffe Martha Churchridge for tyveri, etter straffeloven § 321, eller underslag, jf. § 324, av Lazar sin jakke.

Som politifullmektig har du tilgang til Riksadvokatens rundskriv RA-2014-2 del IV punkt 2 som ga retningslinjer for vurderingen av grensene mellom tidligere straffeloven 1902 § 162 første og andre ledd, som tilsvarer straffeloven 2005 § 231 og § 232 første ledd, og for vurderingen av grensene mellom tidligere straffeloven 1902 § 162 andre og tredje ledd, som tilsvarer straffeloven 2005 § 232 første og andre ledd første punktum. Du er også kjent med at rettspraksis viser at rundskrivet blir lagt til grunn for domstolenes vurderinger, også etter ny straffelov.

Del 2. Denne delen teller 1/4.

Forklar og begrunn de sentrale forskjellene mellom tyveri (§ 321) og underslag (§ 324).

Ingun Fornes
Eksamensansvarlig
07.november 2025

Vedlegg: Utdrag fra Riksadvokatens rundskriv RA-2014-2 del IV, punkt 2.

Riksadvokatens rundskriv nr 2/2014 om narkotikasaker

IV. Subsumsjon – grensen mellom legemiddeloven og straffeloven, og mellom straffeloven § 162 første, annet og tredje ledd

2. Retningslinjer for grensedragningen mellom straffeloven § 162 første, annet og tredje ledd

Retningslinjene tar utgangspunkt i saker hvor det er tale om narkotisk stoff med normal styrkegrad. Det understrekes at også andre momenter enn mengde og type stoff kan ha betydning for subsumsjonen.

...

Grensedragningen kan angis slik:

...

2. *Amfetamin, metamfetamin og kokain*: Grensen mellom første og annet ledd ligger ved ca. 50 gram, jf. bl.a. Rt-2011-493, og mellom annet og tredje ledd ved ca. 3 kilo, jf. bl.a. Rt-2008-1495, ved renhetsgrad i området 20-60 %.

...

5. *Cannabis* (hasjij og marihuana): Grensen mellom første og annet ledd ligger ved ca. 1 kilo, jf. bl.a. Rt-1997-426 og Rt-2003-211, og mellom annet og tredje ledd ved ca. 80 kilo, jf. bl.a. Rt-1995-471 og Rt-2005-923.

Skriv ditt svar her...

Antall ord: 4450

Del 1

1:

Spørsmålet er om det er grunnlag for å straffe Lazar for forsøk på kjøp av seksuelle tjenester.

Strl. § 316 fastsetter at med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som a) "skaffer seg" "seksuell omgang" ved å "yte vederlag". Lazar ble avbrutt av politiet. Den objektive gjerningsbeskrivelsen er ikke innfridd, noe som aktualiserer forsøk jf. § 16.

Strl. § 16 fastsetter at den som har "forsett om å fullbyrde et lovbrudd" som "kan medføre fengsel i 1 år eller mer", og som "foretar noe som leder direkte mot utføringen" straffes for forsøk. Kjøp av seksuelle tjenester straffes med fengsel inntil 1 år, inngangsvilkåret "kan medføre fengsel i 1 år eller mer" er oppfylt.

Spørsmålet er om Lazar har "forsett om å fullbyrde" kjøp av seksuelle tjenester.

Ordlyden "forsett om å fullbyrde" tilsier at gjerningspersonen har vilje og kunnskap om å utføre handlinger som dekker den objektive gjerningsbeskrivelsen. Ved forsøk så er det gjerningspersonens vilje og kunnskap om handlinger som skal skje som er i fokus. Det foreligger dermed et krav om fullbyrdesforsett, som må vurderes etter definisjonen av "forsett" i § 22.

Strl. § 22 fastsetter at det foreligger "forsett" dersom handlingen dekker gjerningsbeskrivelsen med a) "hensikt", b) "bevissthet" om at handlingen "sikkert eller mest sannsynlig" dekker gjerningsbeskrivelsen eller c) gjerningspersonen holder at handlingen dekker gjerningsbeskrivelsen for "mulig" og "velger å handle selv om det skulle være tilfellet".

Ordlyden "hensikt" tilsier mål eller tilsiktet handling. Lazar hadde bestemt seg for å kjøpe en seksuell tjeneste. Lazar hadde "hensikt" om at han skulle "skaffe seg" tjenester jf. § 22 bokstav a.

Ordlyden "bevissthet" gir anvisning på et kunnskapskrav. Videre tilsier ordlyden "sikkert eller mest sannsynlig" visshet og kvalifisert sannsynlighet. Forarbeidene fastsetter her en grense på over 50%. Det må dermed vurderes om Lazar hadde kunnskap om at "seksuell omgang" ved å "yte vederlag" var mer enn 50% sannsynlig.

Pieter hadde anbefalt massasjestudioet til Lazar "if you wanna get laid" og sagt at det kostet rundt 1000kr. I tillegg tok Lazar med seg kondom i tilfelle han trengte det. Lazar hadde "bevissthet" om at han "sikkert" skulle skaffe seg tjenester som kvalifiserer som "seksuell omgang" ved å "yte vederlag" jf. § 22 bokstav b.

Lazar har "forsett om å fullbyrde" kjøp av seksuelle tjenester.

Spørsmålet er videre om Lazar "foretar noe som leder direkte mot utføringen".

Ordlyden "foretar noe som leder direkte mot utføringen" tilsier at gjerningspersonen må gjennomføre handlinger som realiserer hans forsett. Formuleringen "direkte" gir anvisning på et krav om nærhet til fullbyrdelsen. Formålet med vilkåret er å trekke en grense mellom lovlige forberedelses-handlinger og straffbare forsøks-handlinger. I Rt. 2008 s. 867 uttalte Høyesterett at det må foretas en helhetsvurdering hvor den "tidsmessige nærhet mellom det som er gjort, og det som gjenstår, handlingenes karakter og den psykologiske forskjell mellom dem" er av betydning jf. avsnitt 20. Med utgangspunkt i disse momentene må det vurderes om Lazar har passert den nedre grense for forsøk på kjøp av seksuelle tjenester.

På den ene siden hadde Lazar kommet frem til massasjestudioet og kontaktet personen han tenkte han skulle kjøpe seksuelle tjenester fra. Videre hadde han kjøpt kondomer, begynt å kle av seg inne på massasjerommet og planlagt å spørre om tjenester selv. Stedet for kjøpet av seksuell tjeneste, kontakt med Anne, kjøp av kondomer, avklledning og tanken om å spørre taler for at det foreligger en tidsmessig nærhet mellom det som er gjort og det som gjenstår, herunder at Lazar "foretar noe som leder direkte mot utføringen".

På den andre siden hadde ikke Lazar fått spurt om den seksuelle tjenesten. Han synes det var flaut og ventet for å se om massøren tilbød noen ekstratjenester under massasjen. Han hadde videre kun planer om å spørre når massasjen nærmet seg slutten. Manglende avklaring og avtale om kjøp av seksuelle tjenester tilsier at det foreligger en stor forskjell mellom det som er gjort og Lazars fullbyrdelsesforsett. Det er videre en stor psykologisk forskjell mellom det å kle av seg for å få en massasje og det å kjøpe en seksuell tjeneste. Å kle av seg i forbindelse med massasje er normalt. Hadde han kledd av seg et annet sted, kunne det foreligge en mindre forskjell. Lazar har heller ikke brutt andre lover eller foretatt handlinger som krenker Annes seksuelle integritet, noe som taler mot at Lazar "foretar noe som leder direkte mot utføringen"

Samlet sett legges det avgjørende vekt på at Lazars handlinger ved å ikke tørre å etterspørre de seksuelle tjenestene kun var på forberedelsesstadiet. Han hadde dermed ikke aktivt foretatt handlinger som passerer den nedre grense for forsøk ettersom handlingens karakter og den psykologiske forskjellene mellom det som er gjort og det som gjenstår er stor. Lazar har dermed beveget seg innenfor hans alminnelige handlefrihet og ikke utøvd klander.

Vilkåret "foretar noe som leder direkte mot utføringen" er ikke oppfylt.

Det er ikke grunnlag for å straffe Lazar for forsøk på kjøp av seksuelle tjenester.

2:

Spørsmålet er om det er grunnlag for å straffe Pieter for forsøk på medvirkning til kjøp av seksuelle tjenester etter straffeloven.

Strl. § 15 fastsetter at et straffebud rammer også den som "medvirker" til "overtredelsen". Ordlyden "overtredelsen" tilsier brudd på straffebud, herunder at den objektive gjerningsbeskrivelsen er innfridd. Lazar kan ikke straffes etter strl. § 316 jf. tidligere drøftelse. Vilkaåret "overtredelsen" er ikke oppfylt, noe som aktualiserer forsøk.

Strl. § 16 fastsetter at den som har "forsett om å fullbyrde et lovbrudd" som "kan medføre fengsel i 1 år eller mer", og som "foretar noe som leder direkte mot utføringen" straffes for forsøk. Kjøp av seksuelle tjenester "kan medføre fengsel i 1 år eller mer".

Spørsmålet er dermed om Pieter har "forsett om å fullbyrde et lovbrudd".

For medvirkningsansvaret gjelder et dobbelt krav til forsett. I vurderingen av forsøk på medvirkning kreves det dermed at medvirkeren har forsett om at hovedpersonen skal fullbyrde et lovbrudd og har forsett om at dens bidrag skal stå i et medvirkende årsaksforhold til dette lovbruddet.

I meldingsutvekslingen anbefaler Pieter "Anne and Marthas" i forbindelse med om Lazar "wanna get laid". Videre sier han at det koster ca. 1000kr. Selv om Lazar uttrykker motvilje, avslutter Pieter med "Come on, man! Who cares?" og "Do it tomorrow and let me know afterwards". Anbefaling av spesifikt sted, pris og oppfordring om å allerede utføre kjøpet dagen etter, tilsier at Pieter hadde mål om at Lazar skulle gjennomføre kjøpet av seksuelle tjenester. Pieter hadde "hensikt" om at Lazar skulle gjøre handlinger som "skaffer seg" "seksuell omgang" ved å "yte vederlag" jf. § 22 bokstav a.

Videre er målet med meldingene å oppfordre og hjelpe Lazar. Pieter har "hensikt" om at hans meldinger står i medvirkende årsaksforhold til lovbruddet jf. § 22 bokstav a.

Pieter har "forsett om å fullbyrde et lovbrudd".

Videre kreves at Pieter "foretar noe som leder direkte mot utføringen". Etter norsk strafferett er medvirkningsansvaret selvstending, og det avgjørende blir dermed om Pieter "foretar noe som leder direkte mot utføringen" fremfor hovedpersonen. Pieter har sendt meldingene og det er ikke noe som gjenstår for han å gjennomføre. Pieter "foretar noe som leder direkte mot utføringen".

Vilkårene for forsøk på medvirkning er oppfylt jf. § 316, jf. § 15 og 16.

Utgangspunktet er at straffelovgivningen gjelder for handlinger "foretatt i Norge" jf. § 4. Pieter er en 23 år gammel nederlandsk statsborger bosatt i Amsterdam, hvor meldingene ble sendt fra. Etter § 7 anses handlingen foretatt også der virkningen er "tilsiktet fremkalt". Ordlyden "tilsiktet fremkalt" tilsier stedet handlingen er ment å skje. Det anbefalte massasjestedet var i Bergen, virkningen er "tilsiktet fremkalt" i Norge. Pieter kan straffes etter norsk straffelov.

Det er grunnlag for å straffe Pieter for forsøk på medvirkning til kjøp av seksuelle tjenester etter straffeloven.

3.

Spørsmålet er om det er grunnlag for å straffe Anne for grov narkotikaovertrødelse for oppbevaring av narkotika.

Strl. § 231 fastsetter at med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som ulovlig "oppbevarer" "stoff som etter regler med hjemmel i legemiddeloven § 22 er å anse som narkotika". Kokain er "stoff som etter regler med hjemmel i legemiddeloven § 22 er å anse som narkotika". Videre tilsier ordlyden "oppbevarer" å ta vare på. Anne har kokainen i en bag på massasjestudioet, vilkåret "oppbevarer" er oppfylt. Den objektive gjerningsbeskrivelsen etter § 231 er innfridd.

Det må videre vurderes om Anne har utvist tilstrekkelig grad av skyld gjennom "forsett" jf. § 21.

Anne har ikke mål om å oppbevare narkotika, det foreligger ikke "hensikt" jf. § 22 bokstav a.

Det må videre vurderes om Anne hadde "bevissthet" om at hun "sikkert eller mest sannsynlig" "oppbevarer" "narkotika". Anne visste at bagen var i massasjestudioet, hun hadde dermed "bevissthet" om at hun "sikkert" "oppbevarer" jf. § 22 bokstav b.

Videre når det gjelder hvorvidt Anne hadde forsett om "stoff som er å anse som narkotika" er det ikke avgjørende om Anne faktisk så for seg den typen stoff som var i bagen. Det avgjørende er hvorvidt hun så for seg et stoff som faller innunder gjerningsbeskrivelsen i § 321.

Anne visste at Olafur tidligere hadde vært i trøbbel for noen "hasjgreier" og at hun hadde tenkt at det kunne være "hasj" i bagen. Formuleringen "kunne" gir imidlertid anvisning på en mulighet, noe som tilsier at Anne ikke anså en større en 50% sannsynlighet for at hun oppbevarte narkotika.

Spørsmålet er dermed om Anne holder at innholdet er "narkotika" for "mulig" og "velger å handle selv om det skulle være tilfellet".

Ordlyden "mulig" tilsier en sjangse. Ut i fra systembetragtninger må sannsynligheten for at handlingen dekkes av gjerningsbeskrivelsen være mindre enn 50%, slik at sannsynlighetsforsettet utgjør en øvre grense. Anne tenkte at det kunne være hasj, vilkåret "mulig" er oppfylt.

Ordlyden "velger å handle selv om det skulle være tilfellet" tilsier en positiv innvilgelse av muligheten. Ordlyden "skulle være tilfellet" gir anvisning på at gjerningspersonen så for seg en hypotetisk situasjon hvor gjerningsbeskrivelsen var sikkert. Det kreves altså at Anne så for seg hasj som sikkert, og valgte å gjennomføre oppbevaringen selv om hasj var sikkert. Eventueltforsett har dermed både kunnskaps- og viljesmoment.

Anne tenkte at om det så skulle være hasj, så fikk det være med det. Formuleringen "om det så" gir anvisning på en hypotetisk situasjon hvor hun anser hasj som sikkert. Hun ønsket pengene og valgte å gjennomføre oppbevaringen, selv om hun så for seg at det var hasj i baggen. Anne "velger å handle selv om det skulle være tilfellet" jf. § 22 bokstav c.

Anne har utvist tilstrekkelig grad av skyld gjennom "forsett" jf. § 21.

Strl. § 232 fastsetter videre at "grov" narkotikaovertrødelse straffes med fengsel inntil 10 år.

Spørsmålet er videre om oppbevaringen er "grov" jf. § 232.

Ordlyden "grov" gir anvisning på en høy terskel, hvor det må foretas en helhetsvurdering av hvorvidt handlingen er særlig klanderverdig. Etter loven skal det særlig legges vekt på a) "stoff", b) "mengde" og c) "overtrødelsens karakter".

På den ene siden verner kap. 23 om folkehelsen og det ytre miljø. At Anne kun "oppbevarer" narkotikaen for en venn fremfor produserer og selger stoff til andre, taler for at overtrødelsen ikke er "grov".

På den andre siden inneholdt posene kokain med grad av renhet på 50% og veide 7,5 kg. Kokain er et særlig sterkt stoff. Rundskrivet fastsetter at grensen mellom tidligere § 162 (1) og (2), som tilsvarer dagens § 231 og § 232 (1), er på 50 g. Grensen er overskredet, stoff og mengde taler for at overtrødelsen er "grov".

Oppbevaringen er "grov" jf. § 232.

Det må videre vurderes om Anne har utvist "forsett" i relasjon til de momentene som gjør overtredelsen "grov" jf. § 21. Det er gjerningspersonens faktiske oppfatning på gjerningstidspunktet som legges til grunn jf. § 25.

Det hadde ikke slått Anne at innholdet av bagen kunne være noe annet enn hasj et mindre sterkt stoff enn kokain, hun hadde dermed ikke vilje eller kunnskap om at hun oppbevarte kokain jf. § 232 bokstav a. Slik det fremgår av drøftelsen tidligere hadde hun imidlertid forsett om at hun oppbevarte hasj jf. § 22 bokstav c.

Anne hadde kjent på bagen. Hun hadde "bevissthet" om at den "sikkert" veide 8 kg. Etter rundskrivet går mengdegrensen ved hasj for "grov" overtredelse på 1 kg. Anne hadde dermed forsett om § 232 bokstav b for hasj.

Anne har utvist "forsett" i relasjon til de momentene som gjør overtredelsen "grov" etter § 232 (1).

Strl. § 232 (2) fastsetter videre at overtredelser som omfatter en "meget betydelig mengde" straffes med fengsel fra 3 år inntil 15 år.

Ordlyden "meget betydelig mengde" tilsier et stort omfang. Formuleringen "meget betydelig" gir anvisning på en høy terskel. Etter rundskrivet er "meget betydelig mengde" relativt og beror på typen stoff. For kokaian går grensen på 3 kilo. Posen veide 7,5 kg, det foreligger en "meget betydelig mengde".

Ved vurderingen av om det er grunnlag til å straffe Anne, må hun ha utvist "forsett" også i relasjon til "meget betydelig mengde". Anne har forsett i relasjon til hasj, og etter rundskrivet går grensen på 80 kg. Anne kjente bagen til ca. 8 kg, noe som tilsier at hun hverken hadde hensikt, anså sannsynlig eller holdt å oppbevare en "meget betydelig mengde" hasj for mulig jf. § 22 bokstav a, b og c.

Anne har ikke utvist "forsett" i relasjon til § 232 (2).

Det er kun grunnlag for å straffe Anne for grov narkotikaovertrødelse for oppbevaring av narkotika etter § 232 (1) jf. § 231.

4.

Spørsmålet er om det er grunnlag for å straffe Martha for tyveri eller underslag av Lazar sin jakke.

Hvorvidt § 321 eller § 324 kommer til anvendelse beror i utgangspunktet på hvem som er i besittelse av jakken på tidspunktet den blir tatt. For tyveri etter § 321 kreves det at gjerningspersonen "tar" jakken, noe som forutsetter en besittelseskrenkelse mot typisk eieren. For underslag etter § 324 kreves det at gjerningspersonen "besitter" jakken. Forståelsen av "besittelse" er lik for de to bestemmelsene som begge gjelder formuesforbrytelser, hvor eiendomsretten er vernet. Underslag er også aktuelt ved sambesittelse, derfor er det avgjørende for hvilken bestemmelse som kommer til anvendelse om Martha har fått "besittelse" etter § 324. Hvis ikke, er det Lazar som har besittelsen og handlingen bedømmes som tyveri etter § 321 .

Spørsmålet er om Martha dagen etter razziaen har fått "besittelse" av jakken jf. § 324.

Ordlyden "besitter" tilsier en varig og selvstendig rådighet over tingen. Hva som utgjør en besittelse vil bero på typen gjenstand og hva som er typisk bruk/håndtering av denne gjenstanden.

Lazar eier jakken og henger den opp hos massasjestudioet i forbindelse med en massasje. Selv om han ikke fysisk holder jakken sin lenger, er opphenging vanlig og innebærer ikke at besittelsen overføres til Martha.

Problemet er imidlertid at Lazar kommer bort fra jakken, da han blir tatt med til politiet. Jakken kan dermed på en side anses som hittegods som etterhvert kan komme i besittelse av de som jobber hos massasjestudioet. Grensedragningen mellom tyveri og underslag av hittegods er bl.a. diskutert i Rt. 1963 s. 735. Saken gjaldt et tilfelle der gjerningspersonen og fornærmede tok følge hjem og ved ankomst oppdaget at lommeboken til fornærmede hadde blitt glemt i parken. Gjerningspersonen gikk umiddelbart til parken og tok pengene som han senere brukte på øl. Høyesterett uttalte at det forelå et tyveri. I likhet med dommen vet Lazar jakkens plassering, noe som taler mot at Martha har "besittelse".

Argumentet underbygges av at Lazar sendte melding samme kveld som han ble tatt med til politistasjonen, hvor det stod "Jeg kommer og henter jakka etterhvert". Marta tok med seg jakken hjem og la den ut på finn dagen etter narkotikarazzian. Kort tid mellom melding og salg av jakke taler for at Lazar fortsatt har besittelse av jakken.

På den andre siden markerer at Martha solgte jakken et tillitsbrudd, ved at massasjestudioet hadde fått beskjed av Lazar om at han kom til å hente jakken etterhvert. Underslag omfatter typisk tilfeller av tillitsbrudd. Videre var jakken hengende der en dag, noe som tilsier at Martha hadde fått en viss varig og selvstendig rådighet over jakken. Slik sett skiller også denne saken seg fra Rt. 1963 s. 735 hvor gjerningspersonen gikk direkte tilbake til parken for å ta pengene ut av lommeboken. Avstanden i tid tilsier at massasjestudioet har fått besittelse av gjenstanden.

Slikt sett kan situasjonen minne litt om bilverksted hvor verkstedet og bileieren er i sambesittelse av bilen. Ettersom Lazar sier at han skal hente jakken, har han fortsatt besittelse av den. Martha har imidlertid oppnådd den varige og selvstendige rådigheten som kreves for at også hun etter et døgn anses å være i besittelse av den. Basert på informasjonen politet har fått så langt tenker jeg det er nærliggende at Martha har "besittelse" av jakken.

Martha har dagen etter razziaen fått "besittelse" av jakken.

Strl. § 324 fastsetter at for underslag straffes den som med "forsett om en uberettiget vinning" "rettsstridig" a) "selger" en "løsøregjenstand" som han "besitter" men som "tilhører en annen". Jakken er fysisk rørlig ting, vilkåret "løsøregjenstand" er oppfylt. Videre eies jakken av Lazar, den "tilhører en annen". Som vurdert over "besitter" Martha jakken som hun solgte for 4000kr på finn.no, Martha "selger" den. Den objektive gjerningsbeskrivelsen for underslag etter § 324 er oppfylt.

Det må videre vurderes om Martha har utvist "forsett" jf. § 21.

Martha tok med seg jakken hjem for å selge den, hun hadde "hensikt" om at hun "selger" jf. § 22 bokstav a. Videre hadde Martha "bevissthet" om at jakken var en "løsøregjenstand" som "tilhører en annen" og at hun i kraft av hennes stilling "besitter" den "som sikkert eller mest sannsynlig" jf. § 22 bokstav b.

Martha har utvist "forsett" jf. § 21.

Etter ordlyden i § 324 kreves det i tillegg et videregående forsettskrav om "uberrettiget vinning".

Ordlyden "uberrettiget vinning" tilsier en økonomisk fordel som en ikke har krav på. På tidspunktet hun selger jakken på finn.no har Martha mål om å tjene penger på en jakke som ikke tilhører henne. Hun har "hensikt" om å skaffe seg en "uberrettiget vinning" jf. § 22 bokstav a.

Martha har forsett om "uberrettiget vinning".

Loven krever også at salget er "rettsstridig" jf. § 324.

Ordlyden "rettsstridig" gir anvisning på en rettstridsreservasjon. Formålet er at tilegneshandlinger som ikke er klanderverdige ikke skal omfattes av bestemmelsen. Tilegnelse er mindre klanderverdig når det eksempelvis har gått lang tid fra jakken ble lagt igjen eller det er avgitt samtykke fra rette eier. I det foreliggende har Lazar sendt melding om at han skal komme å hente den. Selv om det går en uke før han faktisk stiller opp, tar Martha med seg jakken allerede dagen etter politiavhøret. Sett i lys av Lazar sin situasjon hvor han blir tatt med til politiet uten jakke og manglende samtykke, er Marthas salg "rettsstridig" jf. § 324.

Det er grunnlag for å straffe Martha for tyveri eller underslag av Lazar sin jakke jf. § 324.

Ettersom jeg utarbeider et notat, vurderer jeg vilkårene for tyveri subsidiært under forutsetning at Martha ikke er i besittelse av jakken. Det er imidlertid ikke grunnlag for å bruke bestemmelsene i konkurranselov, da disse verner om samme person og rettsgode.

Strl. § 321 fastsetter at for tyveri straffes den som "tar" en "gjenstand" som "tilhører en annen" med "forsett om å skaffe seg en uberrettiget vinning" ved å "selge" den. Jakken er en fysisk ting som eies av Lazar, vilkårene "gjenstand" som "tilhører en annen" er oppfylt.

Ordlyden "tar" tilsier en forflytning. Vilkåret tolkes i lys av tidligere "borttar" etter strl. av 1902. Det kreves en bortakelseshandling, i form av besittelsesforykkelse. Etter rettspraksis kreves det lite av bortakelseshandlingen jf. bl.a. Kjøttlårdommen. Det avgjørende er at gjerningspersonen har fått gjenstanden i sin kontrollsfære. Martha har med seg jakken hjem, hun "tar" den.

Marthe har mål om å ta jakken jf. § 22 bokstav a. Videre har hun "bevissthet" om at jakken "sikkert" er en "gjenstand" som "tilhører en annen" jf. § 22 bokstav b.

Videre er målet med ta-handlingen å selge en jakke som ikke er hennes for å tjene penger, hun har "forsett om å skaffe seg en uberrettiget vinning" ved å "selge" jakken jf. § 22 bokstav a.

Subsidiært er det grunnlag for å straffe Martha for tyveri etter § 321 av Lazar sin jakke.

Del 2

Forskjellen mellom tyveri og underslag

1. Innledning

Straffeloven er delt i forskjellige kapitler. Særlig de straffbare handlingene er delt i kapitler ut i fra hvilket retts gode de verner. Tyveri etter § 321 og underslag etter § 324 står i kap. 27 om vinningslovbrudd og lignende krenkelser av eiendomsretten. Grunnsteinen for et økonomisk fungerende marked er nemlig at eiendomsretten vernes mot brudd. Det sentrale er vern om eiendomsretten mot handlinger begått av andre. I samfunnet skal vi kunne stole på at ikke andre krenker vår eiendomsrett. Videre menes med vinningslovbrudd, brudd på eiendomsrett for å oppnå en økonomisk fordel man ellers ikke har krav på. Både tyveri og underslag har et videregående forsettskrav om "uberettiget vinning". Bestemmelsene skal dermed verne om krenkelser av eiendomsrett begått av andre som ønsker på en eller annen måte å tjene på det krenkede retts godet.

Som allerede nevnt i første avsnitt har bestemmelsene om tyveri og underslag en rekke likheter. Underslag etter § 324 bokstav a, har flere likheter med tyveri. Begge bestemmelsene angår eiendomsretten til gjenstander som tilhører en annen. Utgangspunktet er dermed at man kan gjøre det man vil med egne gjenstander. Videre kan eiendomsretten både ved tyveri og underslag krenkes i mindre eller større grad, noe gradlovbruddene gir uttrykk for. Med utgangspunkt i ordlyden skal jeg tross de mange likhetene mellom bestemmelsene forklare og begrunne de sentrale forskjellene mellom tyveri § 321 og underslag § 324. Jeg fokuserer på hovedtrekkene i grunndeliktene og det avgrenses dermed mot gradslovbruddene. I tillegg har jeg valgt å avgrense mot underslag av penger etter § 324 bokstav b.

2. Fullbyrdelsestidspunktet

For tyveri kreves det at gjerningspersonen "tar" gjenstanden for at tyveriet skal anses fullbyrdet. Formuleringen "tar" forutsetter at fornærmedes besittelse krenkes. Gjerningspersonen må ta gjenstanden bort fra fornærmedes forholdsvis varige og selvstendige rådighet, og få en viss faktisk rådighet over gjenstanden. I Rt. 1894 s. 484 (Kjøttlårdommen) holdt det at kjøttlåret hadde blitt tatt ut av en kasse og lagt oppå en annen, for at vilkåret "tar" skulle anses oppfylt. En lignende tilnærming er lagt til grunn i nyere rettspraksis som Rt. 1965 s. 223 og Rt. 1971 s. 667. I førstnevnte dom ble gjerningspersonen dømt for tyveri selv om varene ikke kom ut av bygget, men ble samlet på lagergulvet. Det samme gjaldt sistnevnte dom der saken dreide som om en person som hadde brutt seg inn i forretningslokale og samlet varer på gulvet. Samlet viser rettspraksis at det stilles små krav til ta-handlingen. Gjerningspersonen trenger ikke å oppnå besittelse, men gjenstanden må flyttes til dennes kontrollsfære.

For underslag kreves at gjerningspersonen "selger, forbruker eller på annen måte tilegner seg" gjenstanden for at underslaget skal anses fullbyrdet. Ordlyden "selger, forbruker eller på annen måte tilegner seg" tilsier eierdisposisjoner, hvor "selger" og "forbruker" er typiske eksempler på dette. Det avgjørende for underslag er dermed at gjerningspersonen gjør en disposisjon som om han var eieren av gjenstanden. Sammenlignet med hvordan høyesterett har behandlet vilkåret "tar", kan det argumenteres for at tilegnelse-vilkåret krever en mer omfattende handling fra gjerningspersonens side. Det kan påstås at det skal mer til av handling fra gjerningspersonens side for å fullbyrde et underslag enn tyveri, noe som begrunnes og ses i lys av neste tema.

3. Gjenstandens posisjon forut for fullbyrdelsen

Som pekt på tidligere forutsetter vilkåret "tar" at gjenstanden er i fornærmedes besittelse, før tyveriet blir fullbyrdet. På denne måten krenker den som "tar" gjenstanden direkte

fornærmedes eiendomsrett. For underslag er situasjonen annerledes ettersom loven krever at gjerningspersonen er i "besittelse" på fullbyrdelsestidspunktet. I underslags-tilfeller har gjerningspersonen allerede befatning med tingen. Typiske tilfeller for "besittelse" er ansatte i butikker som har klærne i sin "besittelse", selv om de ikke eier disse selv. Men også venner, naboer osv. kan ha en annen venns ting i sin besittelse gjennom f.eks. avtaler. Kjernen ved underslag er på grunn av vilkårene "besittelse" av en ting som "tilhører en annen" et tillitsbrudd, noe som markerer noe mer alvorlig enn å "bare" ta en gjenstand.

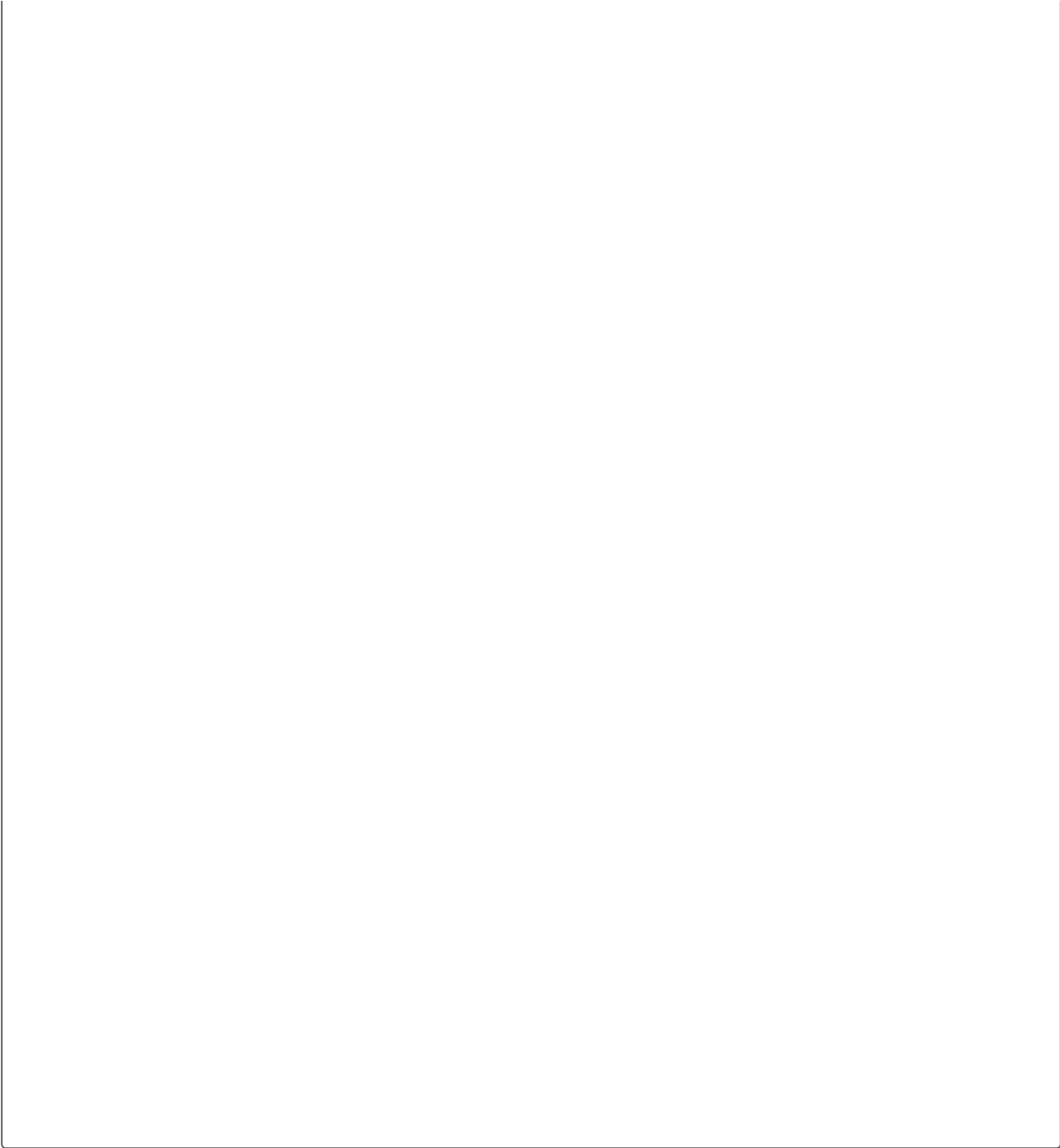
Gjenstandens posisjon forut for fullbyrdelsen kan belyse hvorfor det kan sies å stilles strengere krav til gjerningspersonens fullbyrdelsehandling etter underslag. Ettersom gjerningspersonen allerede er i besittelse av tingen, har den allerede den grad av kontroll som "tar" retter seg mot. For at handlingen skal anses straffbar må den gå utover vanlige ta-handlinger og manifestere seg mer i det ytre gjennom tilegnelse. Det er først ved selve tilegnelsen at tilliten er brutt, og gjerningspersonen har handlet utover det handlerommet som er gitt av rette eier. Ettersom gjenstandens posisjon forut for fullbyrdelsen skiller seg i de to bestemmelsene, er posisjonen avgjørende for hvilken av de to bestemmelsene som kommer til anvendelse.

4. Gjerningspersonens vilje og kunnskap om sin befatning med gjenstanden etter fullbyrdelsestidspunktet.

Felles for de to bestemmelsene er at begge krever forsett utover de handlinger som dekkes av gjerningsbeskrivelsen. For tyveri gjelder forsett om "uberettiget vinning" og forsett om "å selge, forbruke eller på annen måte tilegne seg den". For underslag gjelder kun et forsett om "uberettiget vinning". For gjerningspersonens vilje og kunnskap om befatning av gjenstanden etter fullbyrdelsestidspunktet, utgjør tilegnelses-forsett ved tyveri en sentral forskjell. For tyveri må gjerningspersonen ha vilje og kunnskap om å gjennomføre en typisk eierdisposisjon etter ta-handlingen. Et eksempel er om gjerningspersonen tar en lue for å bruke den selv, eller selge den til en kompis. For underslag må personen faktisk ha solgt den. Forskjellen kan begrunnes ved at den som gjennomfører et underslag allerede har tingen, det klanderverdige vil dermed være å tilegne seg den. Motsatt er det for tyveri hvor det klanderverdige allerede er å ta tingen fra en annen. Begge bestemmelsene gir imidlertid uttrykk for "tilegnelse" som enten del av gjerningsbeskrivelsen eller videregående forsett. Kjernen kan sies å være at en tilegnelse av en ting som tilhører noen andre er klanderverdig, uavhengig om det foreligger en ta-handling eller brudd på tillit.

5. Eksplisitt rettstridsavgrensning for underslag.

På strafferettens område gjelder en allmenn rettstridsavgrensning. Poenget er at det noen ganger er holdepunkter for at et vilkår skal tolkes innskrenkende til å ikke ramme en handling dersom denne ikke er klanderverdig f.eks. ved at det foreligger et samtykke. For underslag har lovgiver eksplisitt lagt inn "rettsstridig" i lovteksten, noe som ikke fremgår av tyveribestemmelsen. Dette kan også begrunnes i tillitsaspektet, ved at gjerningspersonen i slike tilfeller har fått lov til å gjøre visse disposisjoner med gjenstanden de er i besittelse av. En ansatt i en butikk må naturligvis få lov til å selge varer til en kunde, uten at det skal være snakk om et fullbyrdet underslag.

Ord: 4450